

CASTELLS DEL VALLÈS

CASTELL DE SANT MARÇAL O DE CERDANYOLA

Municipi: Cerdanyola del Vallès

Quadern, amb la valuosa col.laboració de Caixa d'Estalvis de Sabadell ofereix una làmina de 27x21, reproducció del Castell de Sant Marçal o de Cerdanyola, dibuixat per Agustí Masvidal, que trobareu a cada exemplar de QUADERN.

Situació i accessos

Es assentat a l'O de la població, en terreny planer i conreat, prop de la carr^a 1413, en el tros que uneix Cerdanyola amb Sant Cugat.

L'accés des de l'estació de Sant Cugat es fa seguint la carr^a fins el trencall del castell (uns 50 minuts, a peu); ací seguirem deu minuts més per un passeig de plàtans arrencats, que mena al castell. Horari total: 1 h.

Es molt més curt des de Cerdanyola, seguint igualment la citada carr^a en sentit contrari a l'itinerari anterior.

Una interessant variant, fent una mica de marrada, s'inicia en aquesta darrera població, passa per can Fatjó del Molí, l'església rural o "la parròquia" de Cerdanyola, i aconsegueix el castell en uns tres quarts.

Notes històriques

El primitiu castell datava de principis del segle XI (1), per bé que és a partir del s. XII quan és vertaderament conegut, sota el llinatge dels Montcada. Segons Antoni Pladevall (2) el castell terminal de Cerdanyola rebé el nom d'una església dedicada a sant Marçal, que existia en aquell lloc des d'abans del 1042; aquesta capella depenia de la parròquia rural de Sant Martí.

Com de costum, passem de llarg les vicissituds sofertes pel castell que, segons Cels Gomis, "fou un cau de raons" a causa dels plets continus entre els seus possessors, l'arquebisbe de Tarragona i els respectius monestirs de Sant Cugat i de Santes Creus.

Sabem que l'any 1275 passà a dependre dels Marimon, i més tard, la meitat del castell, que pertanyia al citat arquebisbe, fou venuda al monestir de Sant Cugat del Vallès.

El 1690 fou creat el marquesat de Cerdanyola per Feliu o Fèlix de Marimon i de Tord, senyor del castell de Sant Marçal i membre del Consell de S.M. a Itàlia i, més tard, virrei a Mallorca. Els seus descendents s'associaren al band filipista durant la guerra de Successió.

El 1865 el marquesat passà al casal dels Arròspide i als Trénor, i l'actual marquès és domiciliat a València (3).

El castell, avui

A final del segle passat, l'estructura fou del tot transformada sota la direcció de l'arquitecte Gaietà Buigas, que el convertí (1895) en l'edifici fantàstic actual.

Del mateix es destaca la gran torre circular emmerletada, a l'angle oriental de la part jussana, que conserva la mateixa disposició estructural que tenia el castell abans de la seva reforma. La capella, d'estil gòtic tardà, era dedicada a sant Marçal, mes el seu interior fou saquejat el 1936.

Malgrat la sèrie de detalls ornamentals, el conjunt no ofereix un especial interès, llevat de la situació i del record històric.

Un clos envoltat d'arbres rodeja el castell que, abans de la restauració havia estat circumdat d'un vall, i l'accés es feia per mitjà d'un pont llevadís (detall que s'observa en un dibuix de l'arquitecte Gustà, publicat per F. Duran) (4).

Indrets dels encontorns

Església vella, dita la parròquia (actual fossar).

Can Saltells (X-XI). Pertangué a la parròquia de Sant Martí.

Els Fatjó: Can Fatjó dels Xiprers, can Fatjó dels Orons (o Eurons) i can Fatjó del Molí. □

(1) Segons F. Duran i Cañameras.

(2) GEC, volum 13.

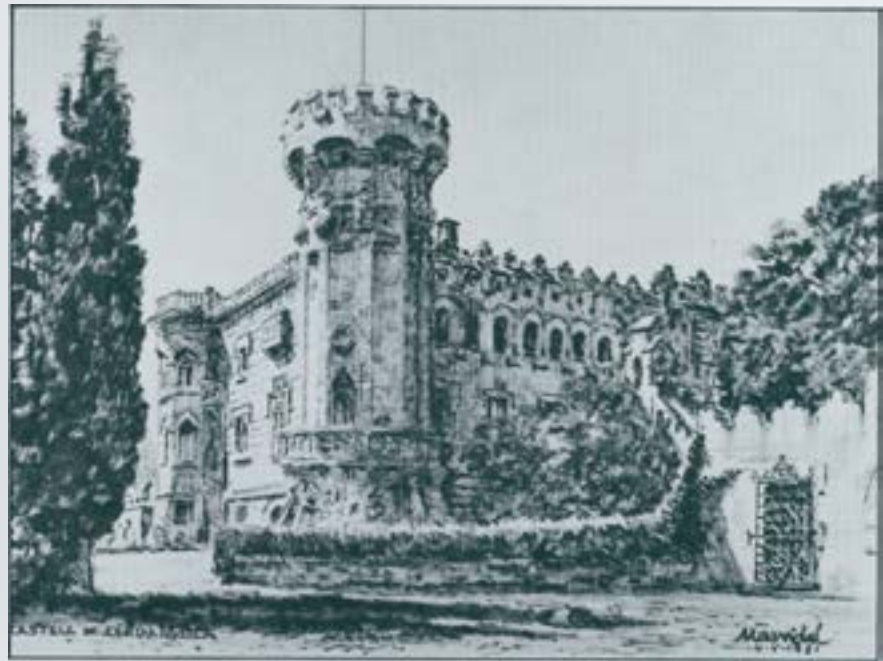
(3) Pere Català Roca: "Els castells catalans"

(4) Pere Català Roca: ob. cit.

David Aloy

ENTRE HISTÒRIA I LLEGENDA

Quan ja el Vallès s'acaba per donar pas al Barcelonès, en un lloc poc montuós, gairebé una terra plana, s'alça el castell de Cerdanyola. Antigament es trobava rodejat d'un vall que el protegia de les incursions foranes. Un vall era l'única defensa que podien oposar tots els castells que es trobaven a camp obert. Un vall i una

torre de guaita per "veure'ls venir de lluny".

Avui el vall no existeix, al seu lloc hi ha un gran jardí, no obstant, ens van explicar els propietaris que més d'un cop al cavar un sot per plantar-hi un arbre, han hagut de canviar de lloc perquè es troben amb les gruixudes parets que formaven el canal.

La torre es conserva encara, molt més agençada que no era antigament, com tota la resta del castell, que a causa de les reformes i transformacions que van fer-hi el segle passat, ha perdut molt del caràcter que tenia, -mig castell, mig pairalia- avui sembla un modern castell, però deixa endevinar encara la gran fortalesa que era.

I tenia de ser forta, car els seus antics propietaris, -Montcades havien de ser...!-fins es veien amb cor de plantar cara al sobirà. Dins la seva jurisdicció hi passava el Rec Comptal, una sèquia que fornava d'aigua Barcelona, i degut a aquesta circumstància els de Cerdanyola tenien el que vulgarment s'en diu "la paella pel mànec", i més d'un cop, motivat per algun plet conflictiu havien tallat l'aigua als pobres barcelonins.

Com tots els castells que daten de

molts segles, ha estat espectador i protagonista de tota mena de fets: ha vist canviar d'amos i d'estadants, no sols per llei natural, -la mort que per tots arriba- sinó degut a conflictes que sempre els homes es busquen... Tan aviat pertanyia al Monestir de Sant Cugat com al de Santes Creus, o passava de mans dels Montcada als de Plegamans, als Marimon, etc., etc. Tot i que el poble de Cerdanyola sembla ser que té un origen ben humil, els seus primers pobladors foren gent d'alta muntanya, tal volta de la Cerdanya, i que degut al fred rigorós que patien als seus pobles, i als llargs hiverns que els mantenien immovilitzats, decidiren de baixar al pla i aquí feien de llenyataires. Més tard, amb la reconquesta, -els moros ho invadien tot- molta gent es refugià a les terres altes per defensar-se millor, però els bosquerols, que poc tenien per perdre, es van anar situant a la terra plana, i així l'anaren poblant de mica en mica.

Tornant a l'alt estament, s'explica que els senyors del Castell de Sant Marçal tenien les seves diferències amb els de Sentmenat; aquests últims van inflar el cap als vassalls dels primers perquè es revoltessin contra els

seus amos per causa de les moltes vexacions que en sofrien... Assabentats els de Cerdanyola de la insurrecció que es tramava, van posar encara sobre els seus súbdits una altra obligació més: cada cop que passessin a prop d'on es trobaven els servents, aquests havien de deixar la feina i tota eina que fessin servir, i creuar les mans sobre el pit i acotar la testa en senyals de submissió.

De submissió i de tranquil·litat per part dels amos car així era segur que no els podrien occir!. Però mai hi ha cap solució que sigui bona del tot... car aquesta posició d'acatament i obediència feia que la tasca dels obrers es retrasés i en canvi permetís als treballadors de fer un descans a mig jornal.

La història ens diu que el castell pertangué als senyors de Plegamans... La llegenda vol que aquest nom els pervingui de l'acte que he ressenyat... Qui no sigui historiador que es quedi amb el que més li agradi, i qui sigui un buscapergamins-antics que faci un descans i somrigui davant d'aquesta puerilitat. □

M^a. Mercè Lleonart.